

Ekonomia sozial eta solidarioa: zer da eta nola ulertzen da?

Juan Carlos PÉREZ DE MENDIGUREN

Enekoitz ETXEZARRETA

Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea

Sarrera data: 2014/05/05

Onarpen data: 2014/07/29

Aurkibidea: 1. Sarrera. 2. Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa. 3. Ekonomia Sozial eta Solidarioa: Zenbait erreferentzia. 4. Zer gehitzen dio ba «eta Solidarioak» Ekonomia Sozialari? 5. «Ekonomia Sozial eta Solidarioa» adieraren inguruko interpretazio ezberdinak. 5.1. Ekonomia Sozialaren zentraltasuna mantendu dutenak. 5.2. Erabilera bereizgabea egiten dutenak. 5.3. Ezberdinen arteko elkargune gisa ulertzen dutenak. 6. Konklusioak. 7. Bibliografia.

Laburpena:

«Ekonomia Sozial eta Solidarioa» ikusgarritasuna irabazten ari da enpresa ereduak eta ekonomia ulertzeko modu alternatiboen esparruan. Bistan denez, adiera honek bakarrean bildu nahi lituzke berau osatzen duten bi nozioak, horien eraldaketarako eta berrikuntzarako gaitasunak uztartzuz. Nolanahi ere, azaleko adostasun eta erreferentzia partekatuez harago, artikulua honek adiera berri honen erabilerak sortzen dituen interpretazio eta posizio hartze ezberdinen inguruko gogoeta bultzatu nahi luke.

Hitz gakoak:

Ekonomia Sozial eta Solidarioa, Ekonomia Soziala, Ekonomia Solidarioa, Ekonomia Plurala

Resumen:

«La Economía Social y Solidaria» está cada vez más presente entre las concepciones alternativas sobre modelos de empresa y economía. Es evidente que mediante dicha expresión lo que se pretende es abarcar en una sola las dos nociones que la forman, para que así sea posible transformarlas y renovarlas. De todas maneras, más allá de los acuerdos y referencias compartidos, mediante

el presente artículo se pretende promover una reflexión acerca de las diferentes interpretaciones y tomas de posición que generan los distintos usos de esta novedosa expresión.

Palabras claves:

Economía Social y Solidaraia, Economía Social, Economía Solidaria, Economía Plural.

Abstract:

The *Social and Solidarity Economy* is becoming an international reference in the search for alternatives, not only for a new understanding of *the economic* in general, but also for new types of economic enterprise and activity. This term aims to bring under the same concept the potential for social innovation and change inherent to the notions of Social Economy and Solidarity Economy. Moving beyond shared backgrounds and apparent consensus, this article analyses the theoretical and empirical landscape created by the increasingly widespread use of this hybrid concept.

Keywords:

Social and Solidarity Economy, Social Economy, Solidarity Economy, Plural Economy.

Clasificación JEL:

A13, J54, L3, P5.

1. Sarrera

Jarraian garatzen den artikulua «Ekonomia Sozial eta Solidarioa» terminoaren inguruko eztabaida zertan den jaso nahi du. Izan ere, Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa kontzeptu gertuko baina desberdinen batura gisa, Ekonomia Sozial eta Solidarioak geroz eta jarraitzaile gehiago ditu azkenaldion bai esparru akademikoan baina baita bestelako maila instituzional eta ekintzailtza konkretuetan ere (ILO, 2013; UNRISD, 2012).

Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa kontzeptuen definizioa jorratua izan da dagoeneko autoreon aurretiazko lanetan (PÉREZ DE MENDIGUREN, 2013; ETXEZARRETA eta BAKAIKOA, 2012; ETXEZARRETA eta MORANDEIRA, 2012; PÉREZ DE MENDIGUREN et al, 2009). Lan horietan, ekonomia publikoa eta eko-

nomia pribatu kapitalistaren artean kokatzen den hirugarren sektorea teorizatzeko egun lehiari diharduten korrante ezberdinen berri ematen da. Nagusiki bi korrante jorratzen dira, Mozkinen Besteko Erakundeena bata (*non profit organizations*) eta Enpresa Sozialena (*social enterprises*) bestea. Horietako bakoitzaren onarpen maila ezberdina da esparru geografikoaren arabera, baina guztietan lehiatzen da nolabaiteko zentraltasunaz gozatzen duen Ekonomia Sozialaren adierarekin (FECHER et al, 2012; MONZÓN eta MARCUELLO, 2012; DEFOURNY eta NYSENS, 2012; BORZAGA eta DEPEDRI, 2012). Artikulu honetan apur bat gehiago sakondu nahi genuke eztabaida horietan.

Abiapuntu gisa honako baieztapenak hartuko ditugu ontzat: lehenik eta behin Ekonomia Soziala ibilbide luzeko errealitatea den neurrian, egun nozio heldua dela esan behar litzateke, definizio argia eta erakundetze maila garrantzitsua garatu duena herrialde batzuetan bai eta onarpen zabala lortu ere berau osatzen eta ikertzen duten eragileen artean (MONZÓN, 2013; HAVES y DEMOUSTIER, 2013; CHAVES eta MONZÓN, 2012; FAJARDO, 2012; MONZÓN eta CHAVES 2011).

Aitzitik, Ekonomia Solidarioa azken urteetan garatzen hasi den adiera gazteagoa da eta interpretazio ezberdinen arteko eztabaida bizian dago egun. Heldugabetasun hori, neurri handi batean, termino bakarraren pean teorizatu nahi diren errealitate sozioekonomikoen aniztasunari ere zor zaio (CORAGGIO, 2012; GUERRA 2010). Hargatik, nekez baiezta liteke oraingoz orain, Ekonomia Solidarioa teorikoki zein instituzionalki nahikoa egonkorturiko nozioa denik, ezberdintasun nabarmenak antzematen baitira herrialde ezberdinen artean bai antolakuntza ereduetan eta baita horien erakundetze mailari dagokionean ere (CHAVES et al, 2013; PÉREZ DE MENDIGUREN eta VILLALBA, 2013, DACHEUX eta GOUJON, 2012);

Hortaz, lan honek Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioaren «ahaidetasun gradua» aztertu nahi luke, azken buruan balorazio bat proposatzeko Ekonomia Sozial eta Solidarioaren inguruan, azken honek aurreko biek ordezkatzeko dituzten «bestelako moduak» batzeko balio ote duen galdetatik abiatuz. Esanda bezala, jatorrizko bi kontzeptu horiek toki partekatatu berri bat elkarrekin ibili dezaketen frogatu nahi da, elkarren ukazioan edo ezaxolan kokatu izan diren posizionatzeak gaindituz.

Izan ere, Ekonomia Sozial eta Solidarioa bi aldeek bultzaturiko gerturatzeko baten ondorioa den arren, susmoa dugu errezeloak ere piztu izango dituela bi aldeetako zenbait sektoretan. Alde batetik, Ekonomia Sozialaren baitako egile batzuek eginiko zenbait ekarpenetatik ondoriozta liteke bigarren abizen horrek lehenari ezer gutxi gehitzen diola uste izan dela hauen aldetik. Kontrara, Ekonomia Solidarioaren interpretazio garbizaleegia egiten duen zenbaitek uste izan du bi nozio horiek batzeak Ekonomia Solida-

rioak duen gaitasun eraldatzailea kamustu dezakeela, nolabait desitxuraturaz Ekonomia Solidarioaren izaera politiko eraldatzailea. Eztabaida horiei guztiei ekingo diegu jarraian garatzen dugun artikuluan.

Horretarako, lehen atal batean jatorrizko bi nozioen definizio ahalik eta xehatuena eskainiko da. Bigarren atal batean Ekonomia Sozial eta Solidarioaren erreferentzia nagusiak seinalatuko dira, adiera hau babesten duten autore zein sare eta erakunde nagusiak identifikatuz. Hirugarren atal batean Ekonomia Solidarioak Ekonomia Sozialari eransten dionaz jardungo dugu, termino politiko zein teorikoak baliatuz. Eta azkenik, Ekonomia Sozial eta Solidarioaren inguruan hauteman diren jarrera ezberdinen sailkapen bat proposatuko dugu. Artikulua konklusioen atal batekin emango dugu bukatutzat.

2. Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa

Ekonomia Sozialak aurreratu dugun gisan tradizio handia du literatura ekonomikoan (MONZÓN, 2003; CHAVES et. al, 2003; DEFOURNY eta MONZÓN, 1992; DEFOURNY, 1990) eta nazioarte mailan erreferentziatzeko erakunde batek ordezkatzeko du akademikoki, Ciriéc International-ek, hain zuzen ere. Teorizatze eta erakundetze maila honen ondorio da errealitatea sozioekonomiko horien unibertsoa argiro zedarritua egotea dagoeneko, printzipio teoriko batzuen arabera¹ eta bi azpisektoretan banatuta: merkatukoa eta merkatuz kanpokoa (MONZÓN eta CHAVES, 2012, 2011, 2008; PÉREZ DE MENDIGUREN et al 2009, ETXEZARRETA eta MORANDEIRA, 2012).

Definizio honek tradizionalki Ekonomia Sozialeko erakundetzat jo izan diren hiru familia handiak barnebiltzen ditu: kooperatibak, mutuak eta elkartekak. Modu horretan, maila juridiko edo legalean aitortzen da enpresa ez kapitalista (LAVILLE, 2013) edo akapitalisten (DRAPERI, 2013) existentzia, erakunde demokratikoak diren heinean kide bakoitzaren erabaki ahalmena eta etekinen eskuratzea ez baita kide horien kapital ekarpena lotzen, honen lan ekarpena baizik.

Definizio honek erakundetze maila garrantzitsua lortu du zenbait herrialdetan, legezko aitortza erdietsiz horietako batzuetan. Horren adibide dugu Espainiako erresumako 5/2011 Gizarte Ekonomiaren Legea², bertan definizio honetako ideia nagusiak jasotzen baitira, ñabardura esangura-

¹ Ekonomia Sozialeko erakundeak erakunde pribatuak dira, formalki egituratuak, erabakitzeke autonomia eta atxikimendu askatasunarekin, jarritako kapitalari lotzen ez zaion etekinen banaketa eta antolaketa demokratikoa dutenak.

² Ley 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social (BOE N.º76 del 30/03/2011).

tsu batzuk gehitzeaz batera. Honela, Ciriac-Españaren proposamenarekin bat eginez, Ekonomia Sozialaren ohiko irizpideak jasotzeaz batera formulazio malgu eta dinamikoagoa baten alde lerratzen da, hitzez hitz esanik: «*que prescinde de criterios jurídicos y administrativos y se centra en el análisis de comportamiento de los actores de la Economía Social*»³ (CHAVES eta MONZÓN, 2008).

Estrategia honek agerian uzten ditu sektore honen mugak ezartzeko irizpide juridikoa baliatzeak sortzen dituen hersturak. Izan ere, irizpide juridikoa sektorea neurtu eta ikustarazteko irizpide egokia suerta daiteken arren, aipaturiko izaera juridiko horietako bat bera ere izan ez eta, jardute logika, helburu eta prozeduretan oso gertukoak zaizkion bestelako zenbait esperientzia integratzeko arazoak ematen ditu.

Azken urteotan, beraz, Ekonomia Sozialaren nozioa zabaltzeko joera bat ematen ari dela baieztatu liteke, hiru familia tradizionalak gain bestela enpresa-eredu batzuk ere aintzat hartzen baitira egungo Ekonomia Sozialaren definizioan, esaterako: laneratze enpresak, enplegurako zentro espezialak, jarduera ekonomikoa duten fundazioak, arrantzaleen kofradiak, eta abar. Esperientzia berri hauetara abegikor izateak sortzen dituen erronka teoriko eta metodologiko berriei buruz jardun dugu lehenago, arestian aipatu bezala (ETXEZARRETA eta MORANDEIRA, 2012).

Bestalde, Ekonomia Solidarioaren unibertsoa multzo heterogeneo bat da, jardute enpresarial, esperientzia sozioekonomiko eta ikuspegi teoriko ezberdineko eragileek osatua. xx. mendeko azken laurdenetik hona ekonomiak bestelako paper bat jokatu behar lukeenaren sinesmenetik sareten joan da unibertso hau. Eskuarki Ekonomia Sozialaren «enbor bereko ezpal» gisa ulertu izan den arren (ENJOLRAS, 2009; MONZÓN eta CHAVES, 2008), Europa zein Hego Ameriketako landuriko ideia zein kontzeptu ezberdinez elikatzen joan da (PÉREZ DE MENDIGUREN, 2013; GUERRA 2012, 2010; DA ROS, 2007). Pertsonen segurtasun ekonomikoa eta ekonomiaren demokratizazioa helburu izanik, prozesu ekonomikoaren eskala guztietan (ekoizpenean, banaketan, finantzazioan eta kontsumoan) agertzen joan diren praktika heterogeneoan multzoa da Ekonomia Solidarioak ordezkatzen duena (CASTELAO eta SRNEC, 2013; CORAGGIO 2011; LAVILLE eta GARCÍA, 2009).

Esan bezala, ez da oraindik Ekonomia Solidarioaren definizio partekatu argirik existitzen, nahiz eta kontsentsua izan baden kontzeptuak dimentsio bat baino gehiago dituela azpimarratzean (CORAGGIO 2012, 2011; GUERRA 2013, 2010; MARTÍNEZ eta ÁLVAREZ, 2008). Gutxienik

---

³ «Irizpide juridiko eta administratiboak bazterrerara utzi eta Ekonomia Sozialeko eragileen portaeren analisian zentratua» (CHAVES eta MONZÓN, 2008)

hiru esparru ezberdin jorratuko lituzke hortaz Ekonomia Solidarioak: i) lehenik teorikoa, ekonomiaren paradigma alternatibo baterako oinarri epistemologiko berrituak proposatzen dituen egungo paradigma nagusiaren kritikatik abiatuz; ii) bigarren, bada Ekonomia Solidarioa gizarte eraldaketarako proposamen politikotzat ulertzen duenik ere, harremantze modu ez kapitalistetan oinarrituriko alternatiba eraikitze bidean (DE SOUZA eta RÓDRÍGUEZ, 2011)⁴; iii) eta hirugarren, Ekonomia Solidarioa ere erabiltzen da enpresa-antolakuntza mota konkrituak izendatzeko, demokrazian, autokudeaketan eta enpresa-kolektiboetan oinarrituriko enpresa motak, hain zuzen ere (MARTÍNEZ eta ÁLVAREZ, 2008)⁵.

Ekonomia Solidarioaren arazo nagusietako bat berau ezaugarritzeko irizpide argien gabeziatik dator. Autore batzuek Ekonomia Solidarioko erakundeen sailkapena, horiek burutzen duten jarduera motaren arabera proposatzen dute (gertutasunezko zerbitzuak, zaintza lanak, ingurugiroa, bidezko merkataritza, edo tokiko elkartruke sistemak, esaterako) (DACHEUX eta GOUJON, 2011; LAVILLE, 2009). Beste batzuk, berriz, praktika eta estrategia enpresarial konkrituak nabarmentzen dituzte Ekonomia Solidarioaren ezaugarri nagusitzat, dela baliabide anitzen hibridazioa (merkatuko, merkatutik kanpoko eta monetarik gabeko baliabideak uztartzen dituzten erakundeen kasuan), edo dela eskaintza eta eskariaren eraikuntza partekatua (LAVILLE, 2009; LAVILLE eta NYSSSENS, 2000). Nolanahi den dela, normalki irizpide juridiko edo formala erabiltzen amaitzen dute autore gehienek, Ekonomia Sozialaren irizpideak ontzat joz, beraz.

Laburbilduz, kontzeptu bakoitzak eginiko ibilbide teorikoak dira atal honetan zirriboratu nahi izan direnak. Alde batetik Ekonomia Soziala, heltze eta erakundetze prozesu propioaren baitan bere irismena hedatzen joan da, bestelako enpresa-motei harreratsu izanez nahiz eta horiek ez ziurtatu Ekonomia Sozialaren ohiko izaera juridikorik. Ekonomia Solidarioa bere aldetik, marko teoriko konplexuago batetik abiatuz, Ekonomia Sozialaren irizpide metodologikoak eta enpresa-egiturak hartzen joan da bere ekimen solidarioak formalizatzeko orduan. Bi korrante horien arteko no-

⁴ Proposamen politiko horiek ez dira eredu itxi eta bukatu gisa hautematen, prozesu parte hartzaile eta demokratikoetan oinarrituriko trantsiziorako proposamen ireki gisa baizik. Autorearen arabera izendapen ezberdinak jaso ditzakete prozesuok: *Ekonomia plurala* (LAVILLE, 2010), *Lanaren Ekonomia* (CORAGGIO, 2007), *Ekonomia Matristikoa* (ARRUDA, 2004) eta abar (GUERRA, 2011).

⁵ Ekonomia Solidarioko erakundeek izaera juridiko eta antolakuntza molde ezberdinak hartzen dituzte, baina gizarte-sareetan ondo atxikita agertzen dira denak, eta jarduera ekonomikoaren kudeaketan lankidetzeta, elkar laguntza, elkartasuna eta autokudeaketa bezalako baloreak nagusi izaten dira.

labaiteko gerturatze bat gertatu ahal izan dela ondoriozta liteke hortaz, bai maila teorikoan baina baita maila praktikokoan ere, Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa eragileen lankidetzazko dinamika gero eta sendoa-goak agertu baitira.

Ekonomia Sozial eta Solidarioa adierak itxurazko gerturatze horren bat egite puntu gisa balio ote duen da jarraian eztabaidatu asmo duguna.

3. Ekonomia Sozial eta Solidarioa: Zenbait erreferentzia

Lehenik eta behin azpimarratzekoa da Ekonomia Sozial eta Solidarioa adieraren erabilera Ekonomia Solidarioaren erreferentziatzko autoreen eskutik etorri dela nagusiki. Jean Louis LAVILLE-k, esaterako, adiera honen erabilera neurtua eta anbiguo xamarra egiten du. Honela, «*Economía Social y Solidaria. Una visión europea*» liburuan argitaratu ditu Ekonomia Solidarioaren inguruan jorratzen duen marko teorikoaren atal nagusiak, nahiz eta bere posizionatzea bi kontzeptuak bereizita mantentzearen alde lerratzen den argiro (LAVILLE, 2005)

Hego Ameriketako autoreen aldetik ere Juan Luis CORAGGIO-ren (2011) ekarpena oso esanguratsua da, «*Economía Social y Solidaria. El trabajo antes que el capital*» izenburua ezarri dio bere azken obra nagusiari. Bertan biltzen ditu orain arte idatzitako saiakera nagusiak eta kapitulu oso bat eskaintzen dio Ekonomia Sozial eta Solidarioaren aparteko analisiari, honen printzipio, erakunde eta praktika propioei erreparatuz.

Ekarpen zientifiko horiez gain, Ekonomia Sozial eta Solidarioa egonkortzen joan da azkenaldian bai erakunde publiko zein akademikoetan, eta baita gizarte mugimenduen sare ezberdinetan ere.

Berbarako, 2011an abian jarri zen RELIESS erakundea, Montrealen egoitza duena eta Ekonomia Sozial eta Solidarioari bideraturiko politika publikoei buruzko nazioarteko erreferentziatzko zentroa dena. Halaber, urte berean ospatu zen *International Forum of the Social and Solidarity Economy Entrepreneurs - The Mont-Blanc Meetings (MBM)* delakoa, bere helburuen artean Ekonomia Sozial eta Solidarioaren ideologia eta *modus operandi*-a bultzatzea duena, kapitalismoaren aurrean alternatiba sinesgarri gisa bere ikusgarritasuna handitzeko (IFSSE-MBM, 2012).

Bestalde, Nazio Batuen abaroan, Lanaren Nazioarteko Erakundeak (IOL) 2010. urteaz geroztik ospatzen du «Ekonomia Sozial eta Solidarioaren Akademia» deritzona, eta UNRISD-ek, Gizarte Garapenerako Nazio Batuen Ikerkuntza Institututuak bere aldetik, 2013an sortu du *UN Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy*.

Azkenik, Ekonomia Solidarioa erakunde eta elkarte nagusiek nazioarteko sare bat sortua dute Ekonomia Sozial eta Solidarioa hauspotzeko,

RIPESS deritzon erakundea hain zuzen ere (Red Intercontinental de Promoción de la Economía Social y Solidaria), zeinak antolatu baititu dagoe-neko nazioarteko bost topagune, azkena Filipinetan 2013ko urrian.

4. Zer gehitzen dio ba «eta Solidarioak» Ekonomia Sozialari?

Galdera honen bitartez artikulu honen egileok ez dugu zehaztu nahi Ekonomia Sozialeko ohiko eragileez gain zeintzuk beste eragile gehituko liratekeen Ekonomia Sozial eta Solidarioaren baitan. Gure asmoa teoriakoagoa da saio honetan. Izan ere, Ekonomia Solidarioko erreferentziatzko autore gehienek beren argudioak Ekonomia Sozialari eginiko kritika ezberdinetan oinarritzen dituzte, bai kontzeptu gisa ageri dituen mugak mahai gaineratuz eta baita Ekonomia Sozialeko eragile sozio-ekonomikoen bilakabidean agertu diren zenbait kontraesan ardatz hartuta.

Horien artean aipatzekoa da Jean Louis LAVILLE (2013), honek Ekonomia Solidarioaren adiera Ekonomia Sozialaren kontraesanak gainditzeko bide gisa proposatzen baitu. LAVILLE-ren irudiko (2013), Ekonomia Soziala bere garapenean logika propioetatik urruntzen joan da, geroz eta gehiago desbideratuz merkatuko zein estatuko logika nagusietara. Bizi izan dituen isomorfismo prozesu horiek zentzu kritiko baten gabeziari zor zaizkio, ekonomiaz bere osotasunean ez baitu gogoetarik proposatzen, ez eta Ekonomia Sozialak merkatuan jokatzeko duen moduz ere. Honen iritziz, Ekonomia Sozialaren helburu behinena gaur egun merkatuetan lehiakor izatea da, izaera sozialeko helburuak bigarren maila batean utziz. Diskurtso eta praktiken arteko «desegokitze» fenomeno gisa ere izendatu izan dira ikuspegi instituzionalistatik prozesuok (BOIRAL 2012; BRUNSSON, 1989; MEYER eta ROWAN, 1977). Zentzu horretan, LAVILLE-k Ekonomia Sozialeko eragileek berezkoa duten gaitasun eraldatzailea alferrik galtzen uzten dutela uste du.

Hortaz, «eta Solidarioa» bigarren abizen horrekin, Ekonomia Sozialaren interpretazio tradizionalak dituen zenbait muga gainditzea litzateke helburua, bai bestelako errealitate enpresarialak aintzat hartuz (laneratze enpresak, bidezko merkataritzakoak edo finantza etikoen esparrukoak), baina baita teoria neoklasikoak eskaintzen ez dituen lanabes analitikoak proposatuz ere, ekonomia ulertzeko eta egiteko bestelako modu hauek teorizatu eta azaltzeko.

Hortaz, Ekonomia Solidarioak ekonomia diziplina zientifiko gisa berrikusteko proposamena ere badakar berekin. Honela, Ekonomia Solidarioak eskola neoklasikoaren asmakizuna den *homo economicus*-aren paradigma deseraiki nahi du, pertsona arrazional, berekoi, lehiakor eta utilitaristaren eredugarritasuna auzitan jarritz. Era berean, ekonomia zientzia formalista,

buruaskia eta isolatua denaren usteari ere kontrajartzen zaio (DASH 2013; CORAGGIO 2011, 2009)⁶.

Ekonomia Solidarioaren teorialarien iritzian, ekonomia ulertzeko modu neoklasikoak hertsidura argiak ditu gutxienik hiru esparrutan: i) esparru ekonomikoa isolatu egiten da gainerako gizarte esparruetatik, funtsean merkatuarekin berdintzen baita; ii) era berean, merkatua esparru auto-erregulatu gisa ulertzen da, eta beraz berau erregula lezakeen bestelako gizarte-instituzioen beharrik gabekoa; eta; iii) azkenik enpresa modernoa enpresa kapitalistarekin parekatzen da, analisitik kanpo utziz ezein erakunde ekonomiko ez kapitalista (LAVILLE, 2004)

Marko teoriko neoklasikoaren muga horiek gainditzeko, eredu alternatiboa Karl POLANYI (2007) antropologo ekonomialariak eginitako bi ekarpen giltzarri berreskuratuz eraikitzen da. Batetik ekonomiaren gaineko ikuspegi funtsezko edo sustantiboa (*sustantive*) hobestea bultzatzen da, egungo ekonomia konbentzionalak bultzatzen duen ikuspegi formalistaren aurrean. Bigarren, eta lehen ideiarri loturik, printzipio ekonomikoen pluraltasunaren aitortza egiten da, harreman ekonomikoetan merkatuko harremanez gain bestelako erregulazio-arau eta balio sinbolikoen ere parte hartzen dutela nabarmenduz. Funtsean hiru logika ezberdini buruz ari dira, hots, elkartruketa, birbanaketa eta elkarrekikotasuna, eta horietako bakoitza nagusi den esparru ekonomiko ezberdinak finkatzen dira: merkatuko ekonomia, merkaturik gabeko ekonomia eta monetarik gabeko ekonomia, hurrenez hurren.

Ikuspegi sustantibo edo funtsezkoaren arabera, ekonomia gizartean «txertaturiko» (*embeddedness*) esparrua litzateke eta merkatuaz gain bestelako gizarte-egitura eta sistema sinbolikoren eraginpean jardungo luke. Merkatuak duen ustezko autonomiaren mitoa eraitsiz, hau gizarte-instituzio ezberdinek zeharkatua ulertzen da, eta harreman ekonomikoak norbanakoen interesek gidatuta baino gizarte-instituzio horien erregulaziopean gertatzen direla ematen da ontzat.

Proposamen epistemologiko honek, ikerketa akademikoari zorrotzatasuna gehitzeaz batera, ondorio politiko argiak ere baditu, gizarte jarduera den neurrian ekonomia birgizarteratzea eta birpolitizatzea eskatzen baitu. Oinarri teoriko horietatik abiatuz, Ekonomia Solidarioarena proposamen politizatua litzateke hortaz, egitasmo ekonomiko integrala izateaz gain pro-

---

⁶ Ikuspegi neoklasiko honentzat ekonomia gainerako gizarte zientzia eta zientzia naturalatik aparte uler liteke, modu isolatuan, eta bere interes gune nagusia auto-erregulatzen diren merkatuetan diharduten norbanakoen joera maximizatzailea aztertzea litzateke. Adiera hau kontsiderazio etiko oroz kanpokoa da, ez baitu zalantzan jartzen, besteak beste, ez gizabanakoen preferentzien legitimitasuna ez eta horiek jasotzen dituzten errenten jatorrien gaineko legitimitasunik ere.

posamen politiko alternatibo gisa ere aurkezten baita. Zentzu horretan, Ekonomia Solidarioak ezin du ekonomikoa ez izan (ekonomiaren adiera plural batetik abiatuta), baina ezin du ezta ere apolitikoa edo politikoki akritikoa izan (DACHEUX eta GOUJON, 2011).

Ekonomia Solidarioaren kokaleku politikoa hortaz kapitalismoaren egungo joera nagusien erresistentzietan datza, eta aurpegi eta logika ezberdinak aurkez ditzake: jarduera ekonomikoak birtokiratzeko proposamenak, monetarik gabeko elkartrukeak, gizarte eraldaketarako gizarte ekimenak (herri unibertsitateak, gizarte bazterkerian diren pertsonen laguntzeko elkarteak, eta abar) edo gertutasunezko zerbitzuak eskaintzea, besteak beste (DACHEUX eta GOUJON, ibid). Esparru ekonomiko horietan Ekonomia Solidarioa bestelako gizarte mugimenduen ekarpenez elikatzen da, dela feminismoa, dela ekologismo politikoa edota altermundialismoa, nagusienak aipatzearen.

Dena den, hainbat autorek argudiatzen du Ekonomia Solidarioaren funtzio politiko honen inguruan ez dela oraindik batasun edo koherentzia nahikorik erdietsi, ez eta egitasmo ezberdinen arteko artikulazio errealik ere. CORAGGIO-ren irudiko (2011), gutxienik hiru interpretazio ezberdin moneiatzen dira egun Ekonomia Solidarioaren funtzio politikoaren inguruan.

Lehen ikuspegiaren arabera Ekonomia Solidarioa pertsonak lanaren birtatez gizarteratzeko formula bat litzateke, eremu mikroekonomikoan eragiten duena, eta pobrezia egoerak leuntzea duena xede. Interpretazio honek ez dio merkatuari sakoneko kritikarik egiten eta eraginkortasunaren nozio kapitalista mantentzen du irizpide nagusizat.

Bigarren interpretazio batek egungo merkatuetan azpi-sistema bat sortzea du helburu, Ekonomia Solidarioko eragileen arteko sareak sendotuz prozesu ekonomikoaren fase guztietan. Modu horretan balio-kate solidarioak eratuko lirakeke egitasmo ezberdinen artean, «merkatu sozial» bat osatuz finean.

Hirugarrenik posizionamendu politikorik hausturazaleena legoke, Ekonomia Solidarioa kapitalismoa gainditzeko lanabes gisa ulertzen duena alegia. Haustura hau ordea ez da posizionatze antikapitalista batetik proposatzen, ez da esparru pribatu-kapitalista desagerraraztea proposatzen, baizik eta ekonomiaren izaera misto edo plurala aitortzea, eta Ekonomia Solidarioaren espazioa zabaltzea sektore horietan guztietan. Honela, ekonomiaren izaera plurala aitortzeak merkatuko, merkatuz kanpoko eta monetarik gabeko harremanak harreman ekonomikotzat jotzea dakarrenez, Ekonomia Solidarioak zentraltasunezko garrantzia hartu behar luke elkarrekikotasunaren esparruaz gain baita esparru publiko eta pribatu-kapitalistan ere. Estatuaren demokratizazioan sakontzea (zuzeneko parte hartze sistemak ezarriz) eta kapitalaren jardunbideei muga moral erregulatzailak ezartzea ere Ekonomia Solidarioaren egitekoak lirakeke, hortaz.

Posizionatze politiko ezberdinak agertzeak ez du haatik, eztabaida politikoa bere horretan agortzen, ezta pentsatu ere. Bada Ekonomia Solidarioaren egitasmoa monetazko harremanen bitartez gauzatzea sakonki kuestionatzen duen autorerik ere (NELSON, 2013). Ikuspegi honentzat elkarrekikotasunarena litzateke Ekonomia Solidarioaren espazio naturala, berezko jokalekua. Hala ere, gure irudiko Ekonomia Solidarioa esparru ez monetazkoan soilik kokatzeak elkarrekikotasuna eta informaltasuna mitifikatzeko arriskua ere badakar. Izan ere harreman bat elkarrekikoa izateak ez baitu ziurtatzen harreman hori berdintasunezkoa, bidezkoa edo solidarioa izatea. Soilik adierazten du harremantzen diren bi parteek beraien artean gizarte-harremanak finkatzeko duten borondatea, esaterako dohaintza logiken bitartez. Nahikoa frogatua geratu da ordea dohaintza bidezko harremanek esplotazioa eta menderakuntza egoerak ere ekar ditzaketela (GRAEBER, 2012; LATOUCHE, 2007).

Argudio horiei kontra eginez, Ekonomia Solidarioak ekonomiaren sektore guztiak zipriztindu behar dituela defendatzen du beste zenbaitek (LEWIS eta Conati, 2012). Eragin horrek gainera helburu argia leukake: gizarte-egitura guztiak demokratizatzea, alegia. Honela ulertzen da esaterako DACHEUX eta GOUJON-en (2011) proposamena, horiek Ekonomia Solidarioa ekonomia demokratizatzeako ekimen herritar gisa definitzen baitute. Zentzu berean dihardu CORAGGIO-k ere (2011) elkarrekikotasunarena demokratizatu beharreko esparrua dela aipatzen duenean. Azken honen irudiko Ekonomia Solidarioak hiru lehentasunezko jarduera ildo leuzkake: i) enpresa munduan langileriaren kontrola areagotzea, kapitalarengandik ahalik eta autonomoenak diren egitura horizontalak eratu; ii) egitura publikoen demokratizazioan sakontzea, horiek langileen interesen alde lerratu daitezen; iii) elkarrekikotasun harreman informalak elkartasunezkoak, bidezkoak eta zinez komunitarioak egitea.

5. «Ekonomia Sozial eta Solidarioa» adieraren inguruko interpretazio ezberdinak

Ekonomia Sozial eta Solidarioaren ernamuina sektore ezberdinetan diharduten eragileen arteko aliantzetan bilatu behar den arren, honen gaineko teorizazio lana Ekonomia Solidarioaren adiera jorratu izan duten herrialde eta autoreen aldetik egin dela ikusi dugu orain arte. Hala ere, kontzeptu berri honen loraldi eta egonkortzeari dagokionean, literaturan jarrera ezberdinak identifika litezke, guk hiru multzo handitan sailkatu ditugunak: i) Ekonomia Sozialaren zentraltasuna mantendu nahi dutenak, Ekonomia Solidarioak lehen horren bereizgarri nagusien gainean berrikuntzarik ez dakarrela iritzita; ii) hiru adierak, Ekonomia Soziala, Ekonomia Solidarioa eta

Ekonomia Sozial eta Solidarioa, kasik modu berezigabea erabiltzen dituztenak; iii) Ekonomia Sozial eta Solidarioa identitate ezberdindu arteko aliantza teoriko-politiko baten emaitza gisa ikusten dutenak.

5.1. *Ekonomia Sozialaren zentraltasuna mantendu dutenak*

Lehen posizio hau CIRIEC erakundearen inguruan diharduen zenbait teorialari europarrek defendatu izan du, oso bereziki CIRIEC-Españaren baitako zenbaitek. Honela, esaterako CHAVES eta MONZÓN-ek (2012) argitaraturiko azterlan batean Ekonomia Sozialari loturiko ikuspegi ezberdinen errebaso bat egiten da, eta bertan bi nabarmentzen dituzte besteen gainetik: Mozkinen Besteko Erakundearen ikuspegia (zeina den autoreon irudiko hirugarren sektorearen baitako eskola nagusia, Ekonomia Sozialaren ondoan) eta Ekonomia Solidarioa, ekonomia alternatiboa edo ekonomia herritarra. Azken horiek, jabeago pribatua oinarri duen merkatu-ekonomiako eredia gainditu eta eraldatu nahi duten proposamen gisa aurkezten dira. Hala ere, autoreon irudiko bat egite esparru handiak existitzen dira bi nozio horiek eta Ekonomia Sozialaren artean. Hitzez hitz honakoa diote:

«desde el punto de vista práctico, absolutamente todas las organizaciones que son contempladas como parte integrante de la economía solidaria también forman parte inequívoca de la economía social. Lo mismo puede decirse de otros desarrollos teóricos como los del tercer sector de utilidad social (...), la empresa social(...), o la nueva Economía Social (...). Todos ellos, al igual que la mayoría de las experiencias asociativas incluidas en la economía alternativa o la economía popular, constituyen elementos parciales pertenecientes a un mismo conjunto, ciertamente de carácter polifacético, pero con un núcleo identitario común y una personalidad diferenciada del resto de sectores institucionales que conforman el sistema económico⁷» (CHAVES eta MONZÓN, 2012).

Beraz, Ekonomia Sozialak termino gisa duen sendotasun kontzeptual eta metodologikoa eta baita honen gaitasun azaltzaileagatik ere, berau

---

⁷ «...ikuspegi praktikoa erabiliz, ekonomia solidarioa osatzen duten erakunde guztiak zalantzarik gabe dira Ekonomia Sozialaren parte ere. Berdin antzera gertatzen da bestelako garapen teoriko batzuekin ere, izan gizarte onurako hirugarren sektorea, enpresa soziala, edota ekonomia sozial berria... Horiek guztiak, ekonomia herritarrean eta ekonomia alternatiboan barnebiltzen diren esperientzia guztiak bezalaxe, multzo beraren parte diren elementu partzialak dira. Multzo horrek adierazpide anitzak izanagatik ere identitate partekatu zentral bat du, eta izaera ezberdindu sistema ekonomikoa osatzen duten gainerako sektore instituzionalekiko» (CHAVES eta MONZÓN, 2012)

proposatzen da ekonomia plural honen baitan dauden eragile anitzak babes litzakeen «aterki kontzeptual» moduan⁸. Zentzu horretan, aurkakotasunik handiena Ekonomia Soziala eta Mozkinez Besteko Erakundearen artean ezarri behar litzateke, horiek baitira hirugarren sektorea azaltzeko lehian diren teoria nagusiak⁹.

Ekonomia Sozialaren zentraltasuna mantendu nahi izatea errez uler liteke sektorearen hautu estrategiko moduan ere. Egungo koiunturak, gutxienik Europan, aukerak zabaldu ditu Ekonomia Sozialaren aldeko politika publikoen garapen garrantzitsua bultzatzeko. Krisi garaian Ekonomia Sozialak enplegua sortu eta mantentzeko agertzen duen gaitasunaz baliatuz, bere posizioa indartu nahi da ekonomia europar mistoaren baitan. Honela, arestian aipaturiko txostenean jaso datorren moduan (CHAVES eta MONZÓN, 2012), Ekonomia Sozialak lan ziurgabetasuna eta enplegu suntsipena gutxitzea ahalbidetzen dion antolakuntza gaitasun garrantzitsua ageri du, eta beraz bat egiten du Europa 2020 Estrategian seinatzen diren hiru lehentasunezko ildoekin: hazkunde burutsua, iraunkorra eta integraztailea, hain zuzen ere.

Miguel Angel CABRA DE LUNA-k, Europako Ekonomia eta Gizarte Kontseiluan Ekonomia Sozialeko ordezkaria denak argi azaltzen du «*Social Economy Europe*»-n babespean eginiko lanek emaitzak onak eman dituztela aitortza politiko eta juridikoari dagokionean, bai Europar Batasunaren mailan eta baita estatu espainiar mailan ere. Hortaz, sektoreak irabazi duen ikusgarritasuna irabazirik, bai lege onarpen mailan bai finantzaziorako irispidea hobetzean ere, zentzu handirik ez zaio ikusten jarrera hau babesten duten autoreen aldetik termino berriak proposatu nahi izateari edo egun indarrean daudenak eraldatu nahi izateari.

5.2. Erabilera bereizgabea egiten dutenak

Bigarren posizio honetan kokatu ditugun zenbait autore CIRIEC-en ingurumarikoak dira baita ere, Quebec herrialdekoak nagusiki, baina Ekonomia Solidarioaren erreferentziatzko zenbait pertsonaia ere ikuspegi honetan kokatu litezkeela iruditzen zaigu, CORAGGIO bera, kasurako.

DRAPERI-k (2013) proposatzen duen sailkapenari eutsiz Ekonomia Solidarioaren teorialarien artean bi hurbilketa bereiz litezke: politikoa bata

⁸ Ohar bedi irakurlea, ekonomia pluralaren aipamen honek erreferentzia zuzena egiten diola arestian Ekonomia Solidarioko garapen teorikoan garaturiko kontzeptuari.

⁹ Dena den, aurkakotasun hori geroz eta leunagoa dela aipatu dugu arestian, bi eskolen arteko gerturatzen bat ematen ari dela baitirudi azken urteetan, zeinak ahalbidetu baitu esaterako Ekonomia Sozialaren baitan fundazioak ere onartuak izatea.

eta unibertsitatekoa, bestea. Bigarren honetan kokatzen ditu LAVILLE eta Eme, arestian aipatu bezala beren korpus teorikoa Ekonomia Sozialaren aurkakotasunean eraikitzen dutenak. Alabaina, hurbilketa politikoan Hego Ameriketako eta Quebec-eko autoreak identifikatzen ditu, eta Ekonomia Sozialeko autore frantsesen ildo beretik, azken hauek Ekonomia Sozial eta Solidarioa adiera ere badarabilte beren testuetan.

Hego Ameriketako autoreen artean eztabaida oso bizia da egun termino edo izendapen egokienaren inguruan, herrialde ezberdinetan sorturiko mugimendu eta esperientzien aniztasunak adieren biderkatzea ekarri baitu. CORAGGIO-k zentzu horretan honakoa dio:

«A pesar de que propongo un ordenamiento diverso de los nombres, propongo también que no pretendamos optar por uno, porque es caer en el nominalismo. Otra cosa es que discutamos qué sentidos y objetivos plantean los actores sociales con sus acciones y proyectos, o qué proponemos como «programa» de la otra economía... Esta es para mí la verdadera discusión»¹⁰. (CORAGGIO, 2011)

Hargatik, CORAGGIO-k Ekonomia Sozial eta Solidarioa Ekonomia Sozialaren sinonimo gisa darabil sarri askotan, edo Ekonomia Solidarioaren jarraipen gisa, bere iritzian garrantzitsuena ez baita zorroztasun terminologikoa, kapitalismoaren alternatiba eraikiko duen «bestelako ekonomia» horretarantzko programa bat izatea edo ez izatea baizik.

Quebec-en kasuan bertako Ekonomia Sozialaren historia eta ezaugarrien inguruko literatura oso oparoa da (MENDELL eta NEAMTAN, 2010; VAILLANCOURT, 2009; Fairbain, 2009; LEVESQUE, 2007). Era berean, harreman estua dago Europa zein Quebec-eko ikerlari frankofonoen artean, batik bat autore frantsesen ahotik egin baitzen ezagun Ekonomia Soziala Quebec-en, eta baita CRISES zentroak¹¹ Ekonomia Solidarioaren ikuspegi europarrean izan duen eraginagatik ere (Lévesque, 2003). Ekonomia Sozial quebekiarra *ekonomia sozial berriaren* eta *zaharraren* arteko nahasketa bat da, erakunde mota ugari biltzen duena ekintza komunitario eta ekintzaitetasun kolektiboaren logiken baitan (NEAMTAN, 2002).

Nancy NEAMTAN-ek, urte luzez Quebec-eko *Chantier de l'économie sociale* erakundearen buru izan denak honelaxe definitzen du:

¹⁰ «Izendapenen sailkapen bat proposatzen dudan arren horietako bakarraren aldeko hautua ez egiteko ere proposatzen dut, hori nominalismoan jaustea bailitzateke. Beste gauza bat da eztabaida dezagun zer zentzu eta helburuz diharduten eragile sozial horiek beren ekinbide eta egitasmoetan, zein «programa» proposatzen dugun «bestelako ekonomia» horrentzat... horiek dira, niri iritzian, benetako eztabaidak» (CORAGGIO, 2011)

¹¹ <http://www.crisis.uqam.ca>

«La economía social, apoyada y promovida por la Chantier de l'économie sociale es parte de un movimiento social con una doble vertiente. Es un movimiento de transformación social que busca la democratización y el desarrollo de una economía de la solidaridad (...). Al mismo tiempo es un movimiento estratégico que busca desplegar su acción en el corazón de una economía mixta (plural) que combina las actividades del mercado, del Estado y de la sociedad civil (...). La economía social y solidaria cuestiona explícitamente los presupuestos y certezas de la visión neo-liberal de la economía»¹² (NEAMTAN, 2012).

Hortaz, Quebec-en *Chantier*-a sortuz geroztik (1998) Ekonomia Soziala eta Ekonomia Solidarioa ez kontrajartzeko hautua egin dute, eta Ekonomia Sozial eta Solidarioa garapen eredu berri bat izendatzeko konzeptu gisa darabilte, neoliberalismoa eta estatismoaren alternatiba gisa (VAILLANCOURT, 2009).

Azkenik, nabarmendu liteke Ekonomia Sozial eta Solidarioak erabilera bikoitza ere ageri duela Quebec-eko autoreen aldetik, bat Kanada mailan eta beste nazioarteari begira. Kanada mailan Ekonomia Soziala eta Ekonomia Sozial eta Solidarioa kasik sinonimo gisa erabiltzen dira, honela sektorearen profila sendotu egiten da eta gainera Ekonomia Sozial quebekiarrari potentzial kritiko eraldatzaile bat erantsi nahi zaio. Nazioarteari begira berriz, *Chantier*-eko dokumentuetan Ekonomia Sozial eta Solidarioa kontzeptua erabiltzen da esperientzia quebekiarra mundu mailako foroetan azaltzeko (ikus esaterako MENDELL eta Neantam 2010; NEAMTAM 2002). Modu horretan, mundu mailako egitasmo alternatiboekin loturak ezartzen dira, baita Ekonomia Sozial eta Solidarioa eta bere nazioarteko sareekin ere¹³.

5.3. Ezberdinen arteko elkargune gisa ulertzen dutenak

Hirugarren posizionatze honek bigarrenarekin zerikusia duen arren ñabardura interesgarriak sartzen ditu eztabaidan, eta hargatik bereizi dugu aurrekotik.

¹² «Ekonomia sozialak, *Chantier de l'économie sociale*-k lagundu eta bultzatzen duenak, bi adierazpide nagusi ditu. Alde batetik gizarte eraldaketa mugimendua da, elkartasunaren ekonomia baten garapena eta demokrazian sakontzea nahi duena... Aldi berean, mugimendu estrategiko bat ere bada, merkatuak, estatuak eta gizarte zibilak osatzen duten ekonomia mistoan bere jardueraren esparrua zabaltzeko nahi duena... Ekonomia Sozial eta Solidarioak ekonomiaren ikuspegi neoliberalaren ziutasun eta oinarriak zalantzan jartzen ditu»

¹³ Nabarmentzekoa da zentzu horretan *Chantier*-ak duen garrantzia RIPESS edo RELIESS bezalako sareen garapenean, baita Lanaren Nazioarteko Erakundeak antolatzen dituen nazioarteko akademiaren antolakuntzan ere.

Frantzian Ekonomia Sozial eta Solidarioari buruz garatzen ari diren eztabaidetan sumatzen dugu nagusiki argudiatze modu hau. Horren lekuko da berriki argitaraturiko *Vers une théorie de l'économie societa et solidaire* (HIEZ eta LAVILLUNIÈRE, 2013) liburukia, bertan kontzeptu bakoitzaren erreferentziako bi autorek (LAVILLE eta DRAPERI-k, hain zuzen ere) jarraian garatzen diren argumentuak plazaratzen baitituzte.

LAVILLE-k (2013), Ekonomia Solidarioaren nazioarteko erreferentzia nagusietakoa denak, Ekonomia Sozialaren bilakabideari buruzko ikuspegi oso kritikoa sostengatzen duela ikusi da lehenago. Hargatik Ekonomia Solidarioa Ekonomia Soziala berritzeko erreferentzia gisa proposatzen du. Zentzu horretan, Ekonomia Sozial eta Solidarioa termino berriaren baliozkotasunari buruz iritzi argia du: Ekonomia Sozial eta Solidarioa ez da ez teoria ez praktika sendo bat izango berau osatzen duten eragileen izaera ezberdina aitortzen ez den artean, eta eragile horiek beharrezko dituzten berrikuntza teoriko zein praktikoak burutzen ez dituzten artean. Bere irudiko Ekonomia Soziala da bi terminoak batzeko interesa azaldu duena, baina hau egoeraren araberrako interesek bultzatua egin izan dezake, azaleko kontsentsuetan sostengatua, azpiko egitasmo alternatiboari zorrotasun handiegirik gabe helduz, alegia.

DRAPERI-k (2013) bere aldetik Ekonomia Solidarioaren unibertsetateko hurbilketa kritikatzten du, LAVILLE-k sostengatzen duen hori bera hain zuzen ere, uste baitu errealitatean baino teoria hutsean geratzen dela, ez baitie erakundeen kezka errealei erantzuten. Zentzu horretan uste du Ekonomia Sozial eta Solidarioa eragileen ekimenetik bertatik sortua izan den izendapena dela, horien arteko lankidetzeta esparruetan izendapen partekatu bat izateko agerturiko borondateetik, alegia. DRAPERI-k hortaz, zentzu batean LAVILLE-rekin bat eginez, uste du Ekonomia Sozial eta Solidarioak lankidetzazko dinamika interesgarriak sor ditzakeela beti ere elkarren arteko hurbilketa zintzoa egiten bada, eta praktiken inguruko kritikak bi norabideetan egiten badira.

Izan ere DRAPERI-k bere egiten du LAVILLE-k Ekonomia Sozialari buruz eginiko kritiken parte handi bat. Honela, onartu egiten du Ekonomia Sozialaren hainbat esperientziengan gertatu izan direla aipaturiko isomorfismo prozesuak, berdintasun formaletik harago barne demokraziarik gabeko erakunde bilakatuz, edota jardunbide politikoan desbideratze korporatibo argiak hartuz. Baina, hori onartzearekin batera argudiatzen duena da Ekonomia Solidarioko erakundeak ere ez direla prozesu horietatik salbu. Honela, esaterako, baliabideen hibridazioan oinarrituriko pluraltasun ekonomikoaren ideiak urrundu egin ditzake erakundeok autoeraketaren xendatik. Beste era batera esanda, Ekonomia Solidarioko erakundeen gobernantza ereduetan sektore ezberdinetako eragileen presentzia bermatzea (pluraltasun ekonomikoaren izenean) Ekonomia Sozia-

laren bereizgarri nagusienaren kaltetan joan liteke, hots, kudeaketa autonomoaren kaltetan.

Era bertsuan, Ekonomia Sozialak interes korporatibo hutsak defendatzen dituela ontzat jota ere, Ekonomia Solidarioak bestelako arriskuei ere aurre egin beharko diela argudiatzen du DRAPERI-k (2013). Dela estatuak modu instrumentalean balia ditzakeelako (elkate askoren kasuan gertatzen den gisan), dela merkatuko logikekin kutsatuak bukatu dezaketelako (enpresa sozialei eginiko kritika ohikoa da hau), edo dela elkartasunezko praktiken ordez laguntza zerbitzu hutsak ematen ari izan daitezkeelako, Ekonomia Solidarioa bere bilakabide propioan desbideratze ezberdinak hartzetik ez da salbu.

Hortaz, abiapuntu ezberdinetik abiatuta ere bi autoreek espazio partekatu berri bateranzko bide gisa zirriborratzen dute Ekonomia Sozial eta Solidarioa, betiere norbere jatorria errespetatuz eta inork besteari bere identitateari uko egiterik eskatu gabe. DRAPERI-ren hitzak geure eginez:

«...ekonomia soziala ekonomia solidarioaren luzapena da, eta ekonomia solidarioak ekonomia soziala orokortzea eta lehenera etortzea bilatzen du(...) Ekonomia solidarioak gabe ekonomia sozialak ekonomia korporatibistan bilakatzeko arriskua du, eta ekonomia sozialik gabe ekonomia solidarioak ekonomia kapitalistaren baitako erreparazio ekonomian bilakatzeko arriskua du» (DRAPERI, 2013: 72) (autoreon itzulpena).

6. Konklusioak

Ekonomia Sozial eta Solidarioari buruzko artikulu honek izendapen honen baliozkotasunaz dauden iritzi ezberdinak bildu eta sailkatu nahi izan ditu, termino berri honek oinarri teoriko eta politiko sendorik baduen aztertze aldera. Identifikatu diren jarrera ezberdinak azalduz, gure iritzian Ekonomia Sozial eta Solidarioa aukera berri moduan ikusi behar litzateke, bai bere jatorritik urrunduriko zenbait esperientzia lehenera ekartzeko, baina baita errealitate sozio-ekonomiko berri honi ortzemuga politiko eta teoriko berriak emateko ere, beharrezkoa duen gizarte legitimotasunean saskantze aldera.

Errealitate eta kontzeptu sozio-ekonomiko gisa sendotasuna irabazten joan dadin, Ekonomia Sozial eta Solidarioak ukaziozko jarrerak gainditzea lortu behar luke, norbere identitatea bestearen ukazioan oinarritzen duten jarrera horiek gainditzea, hain zuzen ere. Ekonomia Solidarioak mahai gaineratutako planteamenduetan sakontzeak Ekonomia Sozialari zentzu berrien bilaketan lagun diezaioke. Aldi berean, Ekonomia Sozialak gaur arte izan duen bilakabidea besterik gabe gutxieste, honek lorturiko interloku-

zio gaitasuna, erakundetze maila, aitortza publiko eta legala eta kuantifikazio eta neurtze zehaztasuna alferrik galtzea litzateke.

Behin aurretiazko errezelo horiek gaintututa, batzeko modurik burutsuena elkarren idiosinkrasia errespetatuz batzea litzateke. Ekonomia Sozial eta Solidarioak egitasmo partekatua behar du izan, eztabaidara emana eta bi norantzako kritikara irekia. Bi espazioek elkar onartu behar lukete eta egitasmo partekatua egiteko borondatea sendotu. Egitasmo horiek kontsentsu berrietara heltzeko jarrera eraikitzaileen bidez soilik gauzatu litezke.

Kontsentsu berri horiek lortzeko hiru baldintza eman behar dira gure irudiko: lehenik eragile parte hartzaileen borondatea existitzea, bigarren gutxieneko izendatzaile komun teoriko bat partekatzea eta hirugarren agenda politiko partekatu bat negoziatzea.

Lehen bi elementuetan arazo handiegirik ez da ageri. Ikusi da Ekonomia Sozial eta Solidarioa izendapena nagusiki eragileen ekimenetatik bertatik sortua izan dela, eta ez aurretiazko saiakera teorikoei eskerrak. Era berean, ikusi da esparru bakoitzak bere erreferentzia teoriko propioak izanagatik, horiek bat egiten dutela ideia nagusi batzuen inguruan: pluraltasun ekonomikoa, autoeraketa, demokrazia, elkartasuna, elkarrekikotasuna, etab. Sinetsita gaude merkatu ekonomiez eta gizarte estatistez harago, esperimentaziorako lur ongarrtua eskaintzen duela Ekonomia Sozial eta Solidarioak, jarduteko logika ezberdinak abian jarri eta ekonomiaren errepresentazio sinbolikoko forma berriak gizarteratzeko.

Hirugarren baldintzari dagokionez aldiz, honen asebetetze maila tesuinguruaren araberako den arren, gure ingurune hurbilean oraindik ibili beharreko bide nahikoa geratzen dela esan behar genuke. Ekonomia Soziala bere funtzio politikoan interes korporatibisten aldera desbideratuxea ageri da, oso zentratua aitortza publikoaren lorpenean, gainerako eredu sozio-ekonomikoen aldean faboragarriak izango zaizkion neurriak (legalak eta fiskalak) eskuratzeko helburuz. Ekonomia Solidarioak aldiz, bere interes propioak babesteaz gain, gizarte denuntzia eta eraldaketa sozialerako proposamenei eusten die, aldi berean balio-kate solidarioak sortu nahian merkatu sozial baten inguruan.

Beraz, gure iritzian Ekonomia Sozial eta Solidarioa bi mundu horien elkargune gisa ikusita, abagune interesgarria izan liteke Ekonomia Sozialak bere zentzuen bilaketa propioan Ekonomia Solidarioak markatzen dituen bi norabidetan sakon dezan. Lehen zentzu batek komunitatearekiko atxikipena indartzera jotzen du, gizarte mugimenduen dinamikekin bat eginez eta garapen komunitarioa eta tokiko kolektibitateen jabekuntza prozesuak bultzatuz. Bigarren norabide batek politika publikoen eraikuntza partekatuko ereduak (*co-construction*) proposatzea bilatzen du, Ekonomia Sozial eta Solidarioak herritarren lanabes gisa joka lezakeelarik sektore publikoaren benetako demokratizazioan eragiteko.

7. Bibliografia

- ARRUDA, M. (2004). «¿Qué es la Economía Solidaria? El renacimiento de una sociedad humana matrística», *Ecología Política*, 27: 71-76.
- BOIRAL, O. (2012). «Sustainability Reporting and the Society of the Spectacle: A Counter-Account of GRI Reports Discourses and Images». Presentado en *Tenth Annual International Conference on Business Accounting, Finance, Management & Marketing*, 2-5 July, Athens, Greece.
- BORZAGA, C. eta DEPEDRI, S. (2012): «The emergence, institutionalisation and challenges of social enterprises: the Italian experience», *Ciriec-España, revista de economía pública, social y cooperativa*, n.º 75, 35-53.
- BRUNSSON, N. (1989). *The organisation of hypocrisy: talk, decisions and actions in organisations*. Chichester: John Wiley.
- CASTELAO, M.E., eta SRNEC, C.C. (2013). «Public Policies Addressed to the Social and Solidarity Economy in South America. Toward a New Model?» *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 20(3): 713-732.
- CHAVES, R; MONZÓN, J.L.; PEREZ DE URALDE, J.M.; RADRIGÁN, M. (2013): «La Economía Social en clave internacional. Cuantificación, reconocimiento institucional y visibilidad social en Europa, Iberoamérica y Norte de África». *REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos*, (112), 122-150.
- CHAVES, R. eta MONZÓN, J.L. (2012). «Beyond the crisis: the social economy, prop of a new model of sustainable economic development», *Service business – an international journal*, n.º 6, p. 5-26.
- CHAVES, R., MONZÓN, J.L. eta SAJARDO, A. (2003): *Elementos de economía social*, Dpto economía aplicada, España: Universidad de Valencia.
- CORAGGIO J.L. (2012). «Las tres corrientes vigentes de pensamiento y acción dentro del campo de la Economía Social y Solidaria (ESS). Sus diferentes alcances». Acceso virtual el 13 Febrero, 2014 http://www.socioeco.org/bdf/es/corpus_document/fiche-document-2124.html
- CORAGGIO, J.L. (2011). *Economía social y solidaria. El trabajo antes que el capital*, Quito: Abya Yala.
- CORAGGIO, J.L, ed. (2009). *Qué es lo económico? Materiales para un debate necesario contra el fatalismo*. Buenos Aires: Ciccus.
- CORAGGIO, J.L. (2007). «Una perspectiva alternativa para la economía social: de la economía popular a la economía del trabajo» in CORAGGIO, J.L. (2007) *La Economía Social desde la periferia. Contribuciones latinoamericanas*, 165-194. Buenos Aires: Altamira.
- DACHEUX, E. eta GOUJON, D: (2012): «La cohesion sociale n'est pas le fruit de la rarete: pour un renouveau du paradigme economique», *Annals of Public and Cooperative Economics*, Volume 83, Issue 1, p. 83-99.
- DACHEUX, E. eta GOUJON, D. (2011). *Principes d'économie solidaire*, Paris: Ellipses.
- DA ROS, G.S. (2007). *Economía Solidaria: aspectos teóricos y experiencias*, Unir-coop, 5(1): 9.

- DASH, A. (2013). «Towards and Epistemological Foundation for Social and Solidarity Economy». Presentado en *the UNRISD Conference on the Potential and Limits of Social and Solidarity Economy*, Geneva, May 6-8.
- DEFOURNY, J. (1990): «L'émergence du secteur d'économie sociale en Wallonie». *Cooperatives et Développement*, 23, 1:151-175.
- DEFOURNY, J. y NYSSSENS, M. (2012): «El enfoque EMES de la empresa social desde una perspectiva comparada», *Ciriec-España, revista de economía pública, social y cooperativa*, n.º 75, pp. 7-34.
- DEFOURNY, J. eta MONZON, J.L. (eds.) (1992). «Economie sociale, entre Economie Capitaliste et Economie Publique»; *The Third Sector, Cooperative, Mutual and Nonprofit Organisations*, De Boeck-Wesmael, Bruxelles.
- DE SOUZA, B. eta RODRÍGUEZ, C. (2011). «Para ampliar el canon de la producción», *Otra Economía*, 1(1), 8-13.
- DRAPERI, J.F. (2013). «Économie sociale, économie solidaire, entrepreneuriat social. Des projets politiques et économiques différents» in HIEZ, D. eta LAVILLUNIÈRE, E. (dir.): *Vers une théorie de l'économie sociale et solidaire*. Collection: Droit & économie sociale et solidaire, 17-32, Paris: Editions Larcier.
- ENJOLRAS, B. (2009). «The public policy paradox. Normative foundations of social economy and public policies: Which consequences for evaluation strategies», in ENJOLRAS, B. (ed.) *The worth of the social economy: An international perspective*, 43-62. Peter Lang.
- ETXEZARRETA, E., eta BAKAIKOA, B. (2012). «Changes In The Welfare State And their Impact On The Social Economy: Contributions To The Theoretical Debate From A Systemic And Comparative Approach». *Annals of Public and Cooperative Economics*, 83(3), 259-280.
- ETXEZARRETA, E., eta MORANDEIRA, J. (2012). «Consideraciones conceptuales sobre la Economía Social a la luz de la Ley 5/2011». *Revista vasca de economía social= Gizarte ekonomiaren euskal aldizkaria*, (8), 7-36.
- FAJARDO, G. (2012). «El fomento de la economía social en la legislación española», *REVESCO, Revista de Estudios Cooperativos*, n.º 107, p. 58-97.
- FECHER, F; CHAVES, R. eta MONZON, J.L. (ed.) (2012). «Recent trends in Social Economy research», *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 83, n.º 3, p. 251-258.
- GRAEBER, D. (2012). *En deuda. Una historia alternativa de la economía*. Madrid: Ariel.
- GUERRA, P. (2013). «Las legislaciones sobre economía social y solidaria en américa latina entre la autogestión y la visión sectorial». *Revista de la Facultad de Derecho*, (33):73-94.
- GUERRA, P. (2011). «¿Cómo denominar a las experiencias económicas solidarias basadas en el trabajo? Diálogo entre académicos latinoamericanos acerca de la polémica conceptual» *Otra Economía*, 1(1): 21-27.
- GUERRA, P. (2010). «La Economía Solidaria en Latinoamérica». *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global*, (110):67-76.
- HAVES, R. eta DEMOUSTIER, D. (dir.) (2013). *The emergence of social economy in public policy. An international perspective*, Bruxelles: Peterlang publishers

- ILO (International Labour Organization). (2013). *Social and Solidarity Economy: An opportunity to enhance youth employment*. The Reader for the Third edition of the Social and Solidarity Economy Academy, 8-12 April, Agadir, Morocco.
- IFSSE-MBM (International Forum of the Social and Solidarity Economy Entrepreneurs -The Mont Blanc Meetings) 2012. *Memorandum and Articles of Association*.
- LATOUCHE, S. (2007). *La otra África: autogestión y apaño frente al mercado global* (No. 2). Barcelona: oozebap.
- LAVILLE, J.L. (2013). «Économie sociale et solidaire, capitalisme et changement démocratique» in Hiez, D., eta Lavillunière E. (dir.) *Vers une théorie de l'économie sociale et solidaire*. Collection: Droit & économie sociale et solidaire, 17-32, Paris: Editions Larcier.
- LAVILLE, J.L. and GARCÍA, J. (2009). *Crisis capitalista y Economía Solidaria*. Barcelona: Icaria.
- LAVILLE, J.L. (2004): « El marco conceptual de la Economía Social y Solidaria» in LAVILLE (ed): *Economía social y solidaria. Una visión europea*, 1-25. Buenos Aires: Fundación OSDE - Universidad Nacional de General Sarmiento.
- LAVILLE, J. L., and NYSSSENS, M. (2000). «Solidarity-Based Third Sector Organizations in the “Proximity Services” Field: A European Francophone Perspective». *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 11(1): 67-84.
- LEVESQUE, B. (2007). «Une siècle et demi d'économie sociale au Québec: plusieurs configurations en presence» (1850-2007), Publicación conjunta CRISES/ÉNAP/ARUC-ÉS.
- LÉVESQUE, B. (2003). «De la economía social a la economía solidaria y plural». *CRISES-Working Papers* N.º 0408.
- LEWIS, M. eta CONATY, P. (2012). *The Resilience Imperative: Cooperative Transitions to a Steady-State Economy*. New Society Publishers, Gabriola Island (British Columbia, Canada)
- MARTÍNEZ, A. eta ÁLVAREZ, S. (2008). «La economía crítica y solidaria: perspectivas teóricas y experiencias para la construcción de una economía alternativa», in *La situación del mundo 2008. Innovaciones para una economía sostenible. Informe anual del Worldwatch Institute sobre el Progreso hace una Sociedad Sostenible*, 371-486, Barcelona: CIP-Ecosocial e Icaria.
- MENDELL, M. eta NEAMTAN, N. (2010). «The social economy in Quebec: Towards a new political economy». *Researching the social economy*, 63-83.
- MEYER, J. eta ROWAN, B. (1977). «Institutional organizations: Formal structure as myth and ceremony». *American Journal of Sociology* 83: 340-363.
- MONZÓN, J.L. (2013): «Empresas sociales y economía social: perímetro y propuestas metodológicas para la medición de su impacto socioeconómico en la U.E.», *Revista de Economía Mundial*, 35, 21-45.
- MONZÓN, J.L. eta MARCUELLO, C. (2012). «Economía Social y Empresas Sociales», *Ciriec-España, revista de economía pública, social y cooperativa* , n.º 75, Monográfico

- MONZÓN, J.L. eta CHAVES, R. (2012): *La Economía Social en la Unión Europea*, Comité Económico y Social Europeo, Bruselas.
- MONZÓN, J.L. eta CHAVES, R. (2011). «Social Economy, an international perspective. Introduction». *CIRIEC-España, revista de economía pública, social y cooperativa*, 73, 5-8.
- MONZÓN, J.L. eta CHAVES, R. (2008): «The European Social Economy: concept and dimensions of the third sector», *Annals of Public and Cooperative Economics*, 79-3, 549-577.
- MONZÓN, J.L. (2003). «Cooperativismo y Economía Social: perspectiva histórica». *CIRIEC-ESPAÑA, Revista de economía pública, social y cooperativa*, (44), 9-32.
- NEAMTAM, N. (2002). «The Social and Solidarity Economy: Towards an 'Alternative' Globalization». Presentado en «*Citizenship and Globalization: Exploring Participation and Democracy in a Global Context*, June 14-16, Vancouver.
- NELSON, A. (2013). «An Impossible Marriage: Solidarity Economy and Monetary Economy». Presentado en the *UNRISD Conference on the Potential and Limits of Social and Solidarity Economy*, Geneva, May 6-8.
- PÉREZ DE MENDIGUREN, J.C. eta VILLALBA, U. (2013). «Los modelos organizativos de Traperos de Emaús en el Estado y su respuesta a la crisis» *REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos*, (113), 150-179.
- PÉREZ DE MENDIGUREN CASTRESANA, J.C. 2013. «Social enterprise in the development agenda. Opening a new road map or just a new vehicle to travel the same route?». *Social Enterprise Journal*, 9(3): 247-268.
- PÉREZ DE MENDIGUREN, J.C., ETXEZARRETA, E. eta GURIDI, L. (2009). *Economía Social, Empresa Social y Economía Solidaria: diferentes conceptos para un mismo debate*. Papeles de Economía Solidaria, n.º1, pp. 1-41.
- POLANYI, K. (2007). *La gran transformación. Los orígenes políticos y económicos de nuestro tiempo*. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica.
- TREMBLAY, C. (2009). *Advancing the social economy for socio-economic development: International perspectives*. Canadian Social Economy Research Partnerships.
- UNRISD (United Nations Research Institute for Social Development). (2013). *Potential and Limits of Social and Solidarity Economy*. Event Brief. Acceso virtual el 6 Febrero, 2014. <http://www.unrisd.org/eb1>.
- VAILLANCOURT, Y. (2009). «Social Economy in the Co-Construction of Public Policy». *Annals of Public and Cooperative Economics*, 80 (2), 275-313.